

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1931 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående anslag till vissa anordningar för ordnandet av riksdagshusets närmaste omgivningar.

I en inom andra kammaren under nr 178 väckt motion, vilken hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har herr *Lithander* gjort framställning om anslag till vissa anordningar för ordnandet av riksdagshusets närmaste omgivningar.

Frågan om åtgärder för ett tillfredsställande ordnande av riksdagshusets omgivningar har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för behandling inom riksdagen utan att dock hittills hava nått någon lösning. I avseende härå tillåter sig utskottet, under hänvisning till den utförliga redogörelse i ämnet, som lämnats i utskottets år 1928 avgivna utlåtande nr 44, i detta sammanhang erinra om samma års riksdags beslut att uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att i samråd med byggnadsstyrelsen verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om Helgeandsholmens ordnande. Den sålunda beslutade utredningen verkställdes genom en särskild nämnd — *Helgeandsholmskommittén* — bestående av nio ledamöter, av vilka fyra utsågos av fullmäktige, tre av byggnadsstyrelsen och två av Stockholms stadskollegium. Kommittén, som den 1 februari 1929 avgav sitt betänkande, hade för fullgörande av sitt uppdrag anmodat vissa arkitekter, som deltagit i en år 1920 anordnad tävlan i fråga om ordnande av riksdagshusets omgivningar, att i anslutning till vissa av kommittén angivna allmänna synpunkter inkomma med nya förslag till åtgärder i detta syfte.

Vid bedömandet av de olika inkomna förslagen fann sig kommittén — på skäl, vilka närmare framgå av den redogörelse i ämnet, som lämnats i 1929 års bankoutskotts utlåtande nr 53 — böra förorda ett av professor Ragnar Östberg avgivet, såsom alternativ II betecknat förslag. Detta förslag, vars genomförande av kommittén beräknades kosta 1 317 000 kronor, innebar i huvudsak följande.

Platsen framför riksdagshuset nedschaktas till ungefär samma höjdläge över vattnet som Strömparterren. Närmast intill riksdagshuset sänkes dock nivån endast till jämnhöjd med den blivande riksgatan, så att en terrass bildas å byggnadens norra, östra och södra sidor. Det över holmen gående, frilagda partiet av Norrbro förses i centrum med en genombrytning, förenande Strömparterren med riksdagshusplatsen, som i norr och söder

prydes med planteringar. Genombrytningen har av kostnadsskäl begränsats att endast omfatta *ett* valv, varvid arkitekten använt sig av ett under Norrbro befintligt valv. Förbindelsen från Norrbro sker dels medelst de befintliga trapporna ned till Strömparterren, dels medelst ramper för körning ned på riksdagsplanen och fram till trappan framför riksdagshusets huvudentré. Förenande den nedschaktade platsen med terrassen framför riksdagshuset löper längs byggnadens hela huvudfasad en monumental trappa. Körtrafik direkt till huvudentrén kan ske från Riksgatan.

Ett likaledes av professor Östberg avgivet förslag, alternativ I, ansågs av kommittén komma att för sitt genomförande draga alltför höga kostnader, beräknade till 2 180 000 kronor. Detta förslag skilde sig från alternativ II huvudsakligen däri, att Norrbro över hela holmen skulle ombyggas med fortlöpande valvöppningar.

Kommitténs förslag överlämnades av fullmäktige i riksgäldskontoret till 1929 års bankoutskott. Då det för frågans behandling ansågs vara av vikt att vinna kännedom om *Stockholms stads uppfattning*, inleddes på initiativ av utskottet i mars 1929 förhandlingar mellan delegerade av fullmäktige och Stockholms stadskollegium, vilka förhandlingar jämväl avsågo att få fastställt, huruvida och i vilken omfattning ekonomiskt bidrag till Helgeandsholmens ordnande kunde vara att förvänta från stadens sida. Stadens delegerade tillstyrkte för sin del, att därest riksdagen komme att bestämma sig för ett ordnande av holmen i enlighet med Östbergs alternativ II, staden därtill skulle bidra med 350 000 kronor. Till ett genomförande av Östbergs alternativ I tillstyrkte de, med hänsyn till det företräde, som efter deras mening måste tillerkännas detta alternativ, ett avsevärt högre bidrag, nämligen 1 200 000 kronor. Före angivandet av de delegerades framställning hade en kontrollberäkning av kostnaderna för genomförandet av de två alternativa förslagen verkställts av stadens gatukontor. Denna beräkning gav till resultat, att kostnaderna skulle belöpa sig för alternativ I till 2 451 000 kronor och för alternativ II till 1 503 000 kronor. På hemställan av stadskollegiet beslöto stadsfullmäktige i Stockholm sedermera i maj 1929 i överensstämmelse med delegerades förslag.

I sitt ovanberörda utlåtande i ärendet anförde 1929 års bankoutskott i huvudsak följande:

Genom den ståndpunkt, som från stadens sida sålunda intagits och som innebär, att staden vid bifall till ett annat förslag än det av Helgeandsholmskommittén förordade påtager sig en betydande del av kostnaderna för ordnandet av riksdagshusets omgivningar, synes ärendet hava kommit i ett väsentligen annat läge än det, som förelåg vid tiden för avslutandet av Helgeandsholmskommitténs arbete.

Såväl med hänsyn till nu angivna omständighet som i betraktande av ärendets omfattning och vikt torde en ingående prövning av olika föreliggande förslag vara nödvändig, innan riksdagen går att taga ståndpunkt i frågan. En dylik prövning har utskottet vid nuvarande tidpunkt icke varit i tillfälle att verkställa. Utskottet har på grund härav ansett sig böra

ifrågasätta, att ärendet icke vid innevarande års riksdag företages till slutligt avgörande. Utskottet håller ock före, att ett uppskov med ståndpunkts-tagande i ämnet i och för sig måste anses välbetänkt, icke minst med hänsyn därtill, att den allmänna diskussionen i denna omstridda och ur flera synpunkter betydelsefulla fråga alltjämt synes fortgå samt att uppfattningarna i frågan ännu icke torde hava vunnit den stadga, som synes önskvärd före ett definitivt beslut från riksdagens sida.

I överensstämmelse med den uppfattning, som utskottet sålunda antytt, hemställde utskottet — under framhållande att utskottet icke på något sätt tagit ställning i ämnet — att den av fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnade utredningen rörande ordnandet av riksdagshusets omgivningar icke för det dåvarande måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Den nu föreliggande *motionen* går ut på att riksdagen skulle under vart och ett av budgetåren 1932/1933—1934/1935 ställa 326 666 kronor till riksgäldsfullmäktiges förfogande för att, i huvudsaklig överensstämmelse med professor Östbergs förslag, alternativ I, träffa anordningar för ordnandet av riksdagshusets närmaste omgivningar och i samband därmed stående arbeten.

Till stöd för detta yrkande anföres i motionen bland annat följande:

Då Stockholms stad nu hölle på att bygga den nya riksbron, skulle därmed uppnås, att körtrafiken såväl norr- som söderifrån nådde fram ej blott till riksdagshusets entréer utan också, om professor Östbergs förslag genomfördes, fram till riksdagshusets huvudentré. Körtrafiken från vilken punkt som helst i Stockholm till riksdagshuset syntes efter riksbrons färdigbyggnad och Riksgatans framdragande omkring riksdagshuset kunna anses på ett fullt tillfredsställande sätt löst. De personer, som från Norrbro önskade komma till riksdagshuset, kunde använda de trappor, som direkt ledde ned till Strömparterren, och därefter passera genom ett av brovalven över riksdagshusplanen.

De å ömse sidor om Helgeandsholmen befintliga Norrströms vattenfåror skulle genom det Östbergska förslaget genomförande bli synliga från själva riksdagsplanen. Då denna plan skulle bli lagd i samma nivå och förenas med Strömparterren, skulle ernås en väsentlig utökning av planen framför riksdagshuset. Härigenom skulle skapas ett område av ovanlig naturskönhet mitt i den forsande Strömmen och mitt i Stockholms hjärtpunkt.

Den ringa ökning *nedåt* av riksdagshusets sockel, som krävdes mot tre sidor för att få riksdagshuset att runt om ligga på Riksgatans nivå, syntes med de stora mått, som byggnaden ägde, knappast bli märkbar för ögat. På dessa tre sidor, som komme att ligga lika fritt som nu riksdagshusets fasad mot Riksgatan, kunde i lämplig utsträckning plats beredas för plantering av murgröna, som skulle kunna delvis täcka sockelns nedre del och vara i stil med den tilltänkta vackra platsen nedanför. I sinom tid skulle detta medverka att med liv och växtlighet giva ökat värde åt platsen.

Om riksdagen i år i nämnd riktning fattade sitt beslut i frågan, hade för närvarande och kommande tider på ett lyckligt sätt lösts frågan om ordnandet av riksdagshusets närmaste omgivning. Lämpligt vore, att arbetet påbörjades omedelbart efter riksbrons färdigställande, vilket komme

att ske inom detta års utgång, så att hela riksdagsplatsens ordnande kunde vara färdigt till det år riksdagen firade sin 500-åriga tillvaro, 1935.

Anmärkas bör i detta sammanhang, att motionären i sin hemställdan utgått från den av Helgeandsholmskommittén beräknade kostnadssumman 2 180 000 kronor, för genomförandet av professor Östbergs förslag, alternativ I. Såsom i det föregående framhållits, skulle enligt en av Stockholms stads gatukontor verkställd kontrollberäkning av kostnaderna dessa belöpa sig till 2 451 000 kronor.

Emellertid har motionären till utskottet med skrivelse den 9 april 1931 ingivit ett från en större byggnadsfirma infordrat definitivt anbud att till bestämt pris utföra arbetet med ordnandet av riksdagshusets omgivningar enligt professor Östbergs nyssberörda förslag. Detta anbud slutar på ett belopp av 1 800 000 kronor. Däri ingår emellertid icke kostnaden för två fontäner med skulpturer, vilka enligt förslaget skulle anordnas å riksdagsplanen och av kommittén beräknats kunna utföras för 150 000 kronor, ej heller ingå däri kostnaderna för arkitektsarvode, kontroll och administration, av professor Östberg beräknade till 135 000 kronor. I sin ovanberörda skrivelse har motionären meddelat, att grundad anledning funnes att antaga, att det belopp å 150 000 kronor, som erfordrades för utförandet av de två fontänerna, skulle kunna på privat väg åstadkommas. Med hänsyn härtill skulle, med utgångspunkt från det nu föreliggande anbudet, de totala kostnaderna för genomförande av professor Östbergs förslag, alternativ I, belöpa sig till 1 935 000 kronor (1 800 000 + 135 000). Då Stockholms stad förklarar sig beredd att härtill bidra med 1 200 000 kronor, skulle av statsmedel erfordras ett anslag av 735 000 kronor.

Utskottet.

Vid den förnyade behandling, som utskottet med anledning av den föreliggande motionen ägnat frågan om Helgeandsholmens ordnande, har utskottet kommit till den uppfattningen, att ej heller för närvarande definitivt ståndpunkt bör tagas till nämnda fråga.

För ett ytterligare uppskov med slutlig prövning av detta spörsmål synas flera omständigheter tala.

Till en början må framhållas, att byggandet av den nya Riksbron mellan Strömgatan och Helgeandsholmen numera påbörjats och att nämnda arbete beräknats bli slutfört under loppet av innevarande år. Färdigställandet av detta broföretag torde vara ägnat att i flera hänseenden påverka karaktären av riksdagshusets närmaste omgivningar. Genom att före ett beslut beträffande Helgeandsholmens ordnande avvakta brobyggnadens avslutande skulle man därför enligt utskottets uppfattning vinna tillförlitligare grundval såväl för bedömande av de estetiska förutsättningarna för mera genomgripande åtgärder till holmens iordningställande som ock för prövning av de icke oviktiga spörsmål av trafikteknisk art, som därmed sammanhånga.

Härtill komma vidare de avsevärda kostnader, som enligt samtliga av Helgeandsholmskommittén behandlade förslag skulle påkallas för ett värdigt ordnande av riksdagshusets omgivningar. Vid godkännande av det i motionen förordade förslaget av professor Östberg (alternativ I) skulle visserligen enligt erbjudande av Stockholms stad en mycket betydande del av utgifterna bestridas av staden, och på grund av omständigheter, för vilka i motionärens ovan omförmälda skrivelse den 9 april 1931 redogjorts, vill det synas, som om återstående kostnader för företaget skulle kunna icke obetydligt reduceras i förhållande till tidigare beräkningar. Såsom ytterligare erforderlig kvarstår dock fortfarande, även vid ett biträdande av detta förslag, en kostnadssumma av sådan storleksordning, att densamma måste ingiva tvekan angående lämpligheten av företagets genomförande för närvarande.

Under här antydda förhållanden har utskottet, utan att för egen del taga ställning till de olika förslag, som beträffande Helgeandsholmens ordnande framförts, ansett sig böra hemställa,

att förevarande motion II:178 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 april 1931.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Lindgren, Stendahl, Berling**, *Bjurström**, *Forsslund** och *Bodin*;

från andra kammaren: herrar *Winkler, Bäcklund, Svensson* i Betingetorp, *Lovén, Höglund* i Göteborg, *Svedman, Johansson* i Edsbyn och *Edberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Stendahl* mot utskottets motivering.